

VAISENHUSIANERBLADET

UDGIVET AF FORENINGEN:

„DET GODE MINDE”

Nr. 7.

København, Juli 1906.

4. Aarg.

Det kgl. Vajsenhus

1720—1727.

(Fort.)

Da Fundatsen satte 5 à 6 Aar som den laveste Alder for Børnenes Indtagelse, var dermed Tanken af 1720 om Hittebørnene opgivet. Men iøvrigt fik Vajsenhuset, da det antog Konventhusets samtlige 107 Børn, tillige 36 Hittebørn blandt disse. Da en Del af disse Hittebørn var »uægte«, kom den menneskekærlige Bestemmelse om Geburtsbreve i Instruksens § 7 dem i høj Grad til Gode. Om noget af de andre Børn har været »uægte« eller ej, kan ikke ses med Sikkerhed, men lige saa lidt som Vajsenhuset den Dag i Dag, naar iøvrigt Forholdene tillader det, stiller sig afvisende over for Børn, der er fødte uden for Ægteskabet, lige saa sikkert er det, at Frederik d. IV. vilde give saadanne Børn »Æresoprejsning« ved følgende Instruks:

»Til Haandværker skal de fattige Wæysen-Børn uden »at producere Geburts-Brev, antages, naar de samme »paa afliggende Steder enten ikke, eller og ikke uden »stor Omkostning kan erholdes, og i dets Sted skal en »Attest fra Forstanderen for Wæysenhuuset være ligesaa gyldig; og dem, hvis Forældre ey vides, meddele »Vi Vores allernaadigste Legitimation, at den Forseelse, »som er funden hos deres Forældre, skal Børnene ikke »undgielde, eller komme dem til nogen Vanære, eftersom de ved en god Opfostring igen kan indhente, det, »som deres Natur og Fødsel kan have betaget dem, »hvorover dem Forstanderens Attest skal vorde meddeelt: »Samme i Almindelighed, naar de til Haandværker eller anden Profession at lære bliver hensatte, »skal, uden noget at betale, imodtages, og ellers være »befriet for hvis Omkostninger, som gaar ved Løsgivelsen, naar de deres Lære-Aar have udstanden.

Allerede i Instruksens af 1727 nævnes det, at Undervisningen ikke bør indskrænkes til Vajserne alene, men at Direktørerne skal

»give alle og enhver, som til deres Børns Underviisning ingen Raad ved, Frihed og Leylighed til ved Wæysen-

»huusets Ungdom at blive oplærte uden nogen Betaling, »eller og for noget vist derfor accordere hvilket sidste »Wæysenhuuset tilfalder og til gode kommer.«

Denne Bestemmelse fik dog ingen videre Betydning i Stiftelsens første Aar — men at den blev benyttet ses af en Ansøgning af 18. November 1728, hvori en Hr. Bendix beder om, at hans 2 Sønner, der havde fri Undervisning, ogsaa maatte faa Nattelegi paa Vajsenhuset paa Grund af den lange Skolevej. I Marts 1730 vedtoges det foreløbig at høre op med denne Undervisning, indtil Bygningen var rejst efter Branden, hvis »man da kunde finde Møjen og Middel til at lønne og underholde en Person, som Børn kunde informere«. Derimod indkom der i 1736 en Gave paa 400 Rdl. »til fattige Børns Undervisning, som ej kunde indtages i Vajsenhuset«. Denne saakaldte Charité-skole for Dreng og Piger, hvis første Lærer var *Poul Laskier*, vil blive omtalt senere; den havde Lokale oven over Kirken, og Børnene fik fri Undervisning »og de Klæder, som Vajserne aflægge, naar de hvert andet Aar klædes nye paa.« (Dansk Atlas, Pag. 112.)

Da Biskop Worms senere omtalte Kundgørelse fra Prædikestolen om Børns Indtagelse i Vajsenhuset bevirkede, at Ansøgningerne om Optagelse begyndte at strømme ind, kom Direktionen i Forlegenhed angaaende Stifbørnenes Stilling til Vajsenhuset. Forstanderen foreslog derfor at indsende en allernaadigst Memorial til Hans Majestæt, som den 22. September resolverede følgende paa de to Spørgsmaal, der var blevne ham forelagte:

»1) Ville Vi allernaadigst, at de Børn, som baade have »Stif-Fader og Stif-Moder eller og ikkun een af begge, »som ere fattige, og hos hvilke de ey kunde finde deres »Underholdning og Forpflegning, maa og skal anses som »Fader- og Moderløse Børn, der udi Wæysenhuset maa »indtages.

»2) Have Vi iligemaade allernaadigst bevilget, at de »Børn, hvis Moder beviisligen er død, mens Faderen »bortreyst, deserteret og undvigt, og udi nogle Aar har »været borte, saa at man ey er vidende om, enten han »er død, eller paa hvad Sted han sig opholder, ligeledes »maa agtes som Fader- og Moderløse Børn, og des Aar- »sag indtages udi Wæysenhuset.«

Den samme kongelige Skrivelse gav tillige Tilladelse til, at samtlige Skrivelser (Fundatsen, Anordningen, Instruksen, Spise- og Klædereglementerne) af 21. Juli 1727 maatte trykkes til alles Efterretning for at befri saavel Direktionen som Forstanderen for Mistanke.

16. 28. Juli— 11. Oktober 1727.

To Dage efter det aabne Brevs Udstedelse indkom der en Ansøgning fra *Gert Hansen* om at blive Præceptor. Gert Hansen, der blev den første Lærer ved Vajsenhuset, fremlagde Attester for at have været Medhjælper hos Præsten i Kongsvinger og senere hos Provst Hoff i Christiania. Kort Tid efter fornyede Kirurg *Lambr. Voltelen* sin allerede i 1720 indgivne Ansøgning om at blive Stiftelsens Kirurg ved externe og interne paafaldende Svagheder. Han blev antaget, hvorimod den fra Reisens fürchterlige Ildebrandshistorie bekendte Kirurgus og Barber *Hess*, der ogsaa havde søgt i 1720, ikke indsendte fornyet Ansøgning og derfor heller ikke kom paa Tale. Voltelen og, fra September, Doktor *Caspar Schlösser*, var altsaa Stiftelsens første Læger. Dr. Schlösser var en anset Læge, og tilsaa bl. a. Kongen paa hans Dødsleje i Odense. Foruden Gert Hansen ansattes i August *Jacob Thillerup* som Præceptor eller Informator, og af en Skrivelse, dateret 17. Oktober 1727, ses det, at der allerede fra Begyndelsen har været fire Informatorer, idet tillige de 2 Mænd, som, om end paa forskellig Maade, begge indskrev deres Navne i Vajsenhusets Historie, *Enewoldus Ewald* og *Ewart Schwartzkopff*, var Informatorer, og som saadan ansøger de Direktionen om fri Vask af deres Tøj sammen med Børnenes. Denne Ansøgning begrundes de ganske mærkeligt paa følgende Maade:

»... om det bevilges, os til temmelig fordel, til sikkerhed for at lide skade og paa een eller anden Maade »at blive bedraget og bestjaalet af sine Tvetersker, ja »aarsagen for os til større stilhed og indgetaagenhed.«

Ansøgningen blev approberet paa den Betingelse, at det ikke maatte ske oftere »end der blev toet for Børnene, ej heller paa andre Tider for dem at anrette nogen aparte Tvæt.« Allerede i det andet Direktionsmøde den 13. August blev det bestemt, »at den liden gamle Stald i Baggaarden skulde

repareres og indrettes til et Vaskehuus og en Skorsten opsættes.«

I August Maaned anmodede Direktionen Biskop *Worm* om at sørge for, at der fra samtlige Prædikestole i København blev oplæst følgende Kundgørelse:

»Ifølge af Hans kgl. Majestæts allernaadigst udgangne »aabne Brev anlangende fattige fader- og moderløse »Børns Underholdning, lader Direktionen ved det kgl. »Waysenhuus kundgiøre, at hvis nogen af Menighederne »skulle være fader- og moderløse Børn, som ingen »tager sig, bevidste, de da alle Tirsdag og Torsdag »Klokken 3 om Eftermiddagen det vilde angive i bemeldte Wæysenhuus for Inspecteuren sammesteds »Velædle og Velbyrdige Cancellie-Raad Seyer Mahling, »og til samme Tid bringe Børnene med sig, saa og »fremvise rigtig bevis baade over deres herkomst, fødested og alder, da dem efter Hans kgl. Majestæts allernaadigste intention skal vederfares.«

Denne Kundgørelse omfattede kun selve Staden København, men det aabne Brev bevirkede, at flere udenbys boende indsendte Ansøgninger, saaledes blandt andet fra Bornholm, i den følgende Tid. Samtidig udgik en Skrivelse til Provst *Wellejus* om, at de to forældreløse Præstebørn nu skulde indtages i Vajsenhuset. Men Provsten henvendte sig først til Direktionen og senere til Kongen, der resolverede (21. Oktober), at Børnene maatte forblive endnu et Aar hos Bedstefaderen, en Tilladelse, der senere udvidedes til, at bemeldte Børn helt blev fritagne for at komme ind i Vajsenhuset. En lignende Tilladelse til at faa Understøttelse blev givet den 19. December til *Sophie Hedvig von Bülow*, idet Kongen bevilgede hende 50 Rdl. af Vajsenhuset, »skiondt hun der uden for sig opholdt.« Denne Bevilling blev i 1731 fornyet af Christian den Sjette, skønt hun da var fyldt 17 Aar, eftersom Kongens Faster og Farbroder, Prinsesse *Sofie Hedvig* og Prins *Carl*, havde skænket 635 Rdl. til Vajsenhuset paa den Betingelse, at afgangne Major *Bülows* fader- og moderløse Børn skulde forplejes af Vajsenhuset.

Fondet til Opførelse af

»Det gode Minde«s eget Hjem

(Stiftet af Hr. Forstander Gandrup)

Kapitalen er nu .....Kr. 1,296,50

Bidrag modtages fremdeles med Taknemmelighed af
BESTYRELSEN.

Den 20. Juni døde, efter længere Tids Svagelighed, en af Stiftelsens Beboere, Hr. Bogholder *Alfred Petersen*, gift med afdøde *Pettolettis* Søster, som har en Fribolig. Foreningen sendte en Krans, og Bestyrelsen var repræsenteret ved Begravelsen.

VAISENHUSIANA.

Den til 1. Pinsedag fastsatte Cykletur maatte paa Grund af daarligt Vejr opgives.

Til Trøst for den ædle Sports Udøvere meddeles, at der paatænkes flere Smaaudflugter i Sommerens Løb, efter nærmere Bekendtgørelse i Lokalet.

Traditionen tro samledes vi den 21. Juni i Stiftelsens Have.

Vi har tidligere kaldt den en »Gaardhave« (d. v. s. en til Have omdannet Gaard), vi kalder den nu med fuld Berettigelse en Have, thi det er en Fornøjelse at se den gro og trives fra Aar til Aar, med sine hyggelige Lysthuse, sine smukke Roser og den grønne Beplantning, som dækker den nederste Del af Bygningens Bagside og i en flot Bue hvælver sig over Mindetavlen.

Det er jo ogsaa en af Aarets skønneste Aftener, vi nu samles der ude om Herr og Fru Schou's Bryg; Pladsen er ikke saa stor, Forsamlingen heller ikke; men det er dog en af de Lejligheder, hvor D. g. M. stadig kan notere en større Tilslutning af Medlemmerne. Sikkert er ogsaa denne idylliske Plet, der tilmed ejer den særlige Tiltrækning at være vor egen Jord, fortrinligt egnet til at ryste D. g. M'erne sammen.

Da Klokken godt 9 et Flertal var kommet til Stede, bød Herr Søndebro Velkommen, og man smagte paa Punchen. Kort efter ankom Formanden og udbragte en Skaal for Stiftelsen og dens Beboere, og nu fulgte forskellige Smaataler af D'Herr. Fr. Petersen og Søndebro: for vor kære, gamle Fru Berg, som et Par Dage i Forvejen fyldte 81, og som vi haaber atter at kunne fejre ved de 85 (Fru Berg takkede rørt), for Fru Grundtvig, som er flere Aar ældre endnu, for Herr Werner, der efter en svær og langvarig Sygdom og Operation den Aften med Glæde hilstes derude, for Herr og Fru Schou, som til daglig varetager vore Interesser i Ahornsgade og paa den Festaften forestaar Arrangementet til almindelig Tilfredshed, og naturligvis for »Det gode Minde«.

Imidlertid oplystes Haven af kinesiske Lamper, og Herr Ogilvie (en af de yngre »Bagside-Støtter«) afbrændte et Salonfyrværkeri, som fremkaldte adskillige Beundringsudraab og Damehvin. Kun Skumlere sagde, det var Reklame for den Del af Herr O.'s Forretning.

Næste Gang maa en af vore Amatører tage et »snapshot« af Forsamlingen; det vil sikkert finde Afsætning.

Som sædvanlig endte man i den — som sædvanlig — ledige Kælder, hvis Ledighed jo denne Aften kommer meget godt tilpas. Her serveredes Kaffe og Likør for Størsteparten af de tilstedeværende, medens et Mindretal — i den smukke Aften — foretrak at bænke sig i et Lysthus paa Jordens Overflade, og først ved Midnat fandt den sidste glade Ungdom gennem den »underjordiske« Gang Vejen ud til Nørrebro.

Maatte denne Aften hvert tilbagevendende Aar samle en talrig og glad Kreds af Medlemmer og Bidragydere; for disse sidste er det en smuk Anledning til at besøge os og gøre sig bekendte med det Formaal, de støtter.

Jon.

Sommermøder

afholdes i Vibenshus Torsdag den 12. Juli og Torsdag den 26. Juli.

Sommerbal.

Der er tyst blandt gamle Trær,
Maanen skinner mild og kær
fra Nattens lyse Himmel;
men fra Dansens lyse Sal
toner ud i Haven sval
Lyd af Fiddel og Pokal
fra en broget Vrimmel.

Dans den korte, lyse Nat;
men, maaske dig lyster at
høre Nattergalen,
som i Skjul sin Trille slaar
— tvende den saa vel forstaar —
Akkompagnement den faar
af fjern Musik fra Salen.

Toiletters Kolorit,
Valsens rhythmisk bløde Trit
— vinget Eros-Tanke. —
Roser vugger sig ved Barm,
kniplingssmykt er runde Arm,
Kinden blusser frisk og varm,
Øjne — skælmske, blanke.

Slaa dig løs og føl dig fri,
nyd de skønnes Trylleri,
stig mod Glædens Tinde:
er den sidste Tone død,
medens Østens Sky bli'r rød:
Kraven op om Flippen blød,
gaa hjem — og drøm om »hendes«.

Jon.

Lørdag den 14. Juli Kl. 8¹/₂

finder der en lille

Underholdning

Sted i Sommerlokalet, derefter koldt Bord med en varm Ret à 1 Kr. og Bal til Kl. 2. Pris for saavel Medlemmer som Besøgende er 35 Øre (incl. Bal) og Billetter faas hos

Bestyrelsen for det Selskabelige.

Aflysning.

Da det til Roskildeturen fastsatte Antal Deltagere ikke havde tegnet sig, bortfalder Turen som Følge heraf.

BESTYRELSEN FOR DET SELSKABELIGE.

Kassereren.

Hr. Forvalter H. Larsen træffes i Sommermaanederne personlig den første og sidste Tirsdag i hver Maaned i Ole Suhrsgade Nr. 4, St., Kl. 7—8 Aften. Skriftlige Meddelelser bedes sendt til Gothersgade 157.

NB. Bopælsforandringer bedes — i egen Interesse — meddelt Kassereren i god Tid.

Indmeldelse af nye Medlemmer modtages af Bestyrelsen. — Kontingent 50 Øre maanedlig for Medlemmer. — Bidragydende 4 Kr. aarlig.

Alle Forenings-Meddelelser sendes til Formanden, Hr. Fuldmægtig F. Petersen, Gl. Kongevej 137⁸, V.

Meddelelser til »Vajsenhusianerbladet« sendes enten til Formanden eller til Hr. Johs. Madsen, Bernstorffsvej 12B¹, V.

Læs vor Bagside og støt den!

Vilh. Hansen & Co.

Materialhandel.

Tapet- og Farvehandel.

== Telefon 3017. ==

30 Nørrebrogade 30.

København N.

Charcuteriforretningen

(J. D. Beauvais)

ved Robert Larsen,

Vimmelskiftet 47.

Største og fineste Udvalg i

Paalæg, Conserves & Delikatesser.

Telefon 5779.

Aktieselskabet Nordisk Brandforsikring, KØBENHAVN

Garantikapital: 4 Millioner Kroner

overtager Brandforsikring og Indbrudsforsikring til billigste, faste Præmier og paa kulanteste Betingelser.

Hovedkontor: Rømersgade 3.

Cigarrør

George Ogilvie's Cigar- & Tobaksforretning,

18 Herluf Trollesgade 18

Telefon 24017.

Cigaretrør

Forretn. grundl. 1815.

Gaa til **Søren Justsen,**

Køhler & Frost's Eftflg.

≡ **Pilestræde Nr. 46** ≡

Telefon 29373 y

Telefon 29373 y

og køb Dem et nyt **Uhr**

eller lad det gamle reparere.

Billige Priser.

Villiam Callesen.

Kokes

&

Briket

Import

12. Ved Stranden 12:

Thorvald Bergs Eftf.

Indehaver: **SOPHUS JENSEN.**

Børnedragter.

Telefon 3740. Købmagergade 32. Telefon 3740.

DET FORENEDE DANSKE
LIVSFORSIKRINGSAKTIESELSKAB

HAFNIA

tegner livsvarige Livsforsikringer, Kapitalforsikringer og Livrenter ved dets herværende Generalagent:

JENS EMIL JUHL,

Nygade 4. — Telefon 3326.

Kontortid 9—4. Træffes personlig 9—11 og 3—4.

En Prislister

for Annoncering i »Vajsenhusianerbladet« vil i Løbet af denne Maaned blive udsendt.

Nærværende Nr. er indleveret paa Posthuset den 30. Juni.